

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. אמר לא תימרו ליה ... לאחרני אימרו להו... אמרו ליה לא אמרינן ליה ... לאחרני אמרי להו חברך חברא אית ליה ... אמר להו לא תיפוק לכו שותא ... כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר לה ולאן אדעתיה.....1
- ב. מחאה שלא בפניו היא מחאה ... מחאה בפני שנים.....2
- ג. כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא.....2
- ד. תנאים להיתר זה של אפי תלתא.....4
- ה. כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אין צריך למחות ... וצריך למחות בסוף כל ג' ונ'...6
- ו. ערער חזר וערער חזר וערער אם מחמת טענה ראשונה ערער אין לו חזקה ואם לאו יש לו חזקה.....6

דף לט.

**א. אמר לא תימרו ליה ... לאחרני אימרו להו... אמרו ליה
לא אמרינן ליה ... לאחרני אמרי להו חברך חברא אית
ליה ... אמר להו לא תיפוק לכו שותא ... כל מילתא דלא
רמיא עליה דאיניש אמר לה ולאן אדעתיה**

המוחה בפני עדים¹ שלא בפני המחזיק, אפילו אם יאמרו העדים שמיחה בפניהם לא הגדנו לשום אדם, בכל זאת הרי זו מחאה לבטל החזקה, כיון שהוא עשה את שלו שלא שתק ומיחה כראוי וסמך עליהם שיאמרו אותם לאחרים ואחרים יאמרו לו.

ואפילו שאמר לעדים כשמיחה בפניהם אל תאמרו לו, או שהם אמרו מעצמם לא נאמר לו הוי מחאה, שהרי לא אמר להם אלא שלא יאמרו לו, אבל לא

¹ שו"ע ונו"ב קמו ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הזהירם שהם יאמרו לאחרים ואחרים יאמרו לו, ואפילו אמרו לא נוציא דבר זה מפנינו הוי מחאה, דמילתא דלא רמי עליה דאיניש אמר ולא אדעתיה².

אבל אם הוא אמר אל יצא דבר זה מפיכם אין במחאה זו כלום, אפילו אמרו לו שמיחה דהו"ל כאילו לא מיחה. כיון שאמרו לו שאמר להם שלא יצא הדבר מפיכם³.

ב. מחאה שלא בפניו הויא מחאה ... מחאה בפני שנים

כבר התבאר במסכת כתובות דף יז: ולעיל דף לח: שמחאה מבטלת חזקה ג' שנים הנזכרת, שאם מיחה המערער קודם שהחזיק בה ג' שנים, אפילו בפני שני עדים⁴, אפילו שלא בפני המחזיק⁵, ואפילו הוא במדינה אחרת אם שיירות מצוייות ביניהם⁶, בטלה חזקתו. אבל אם הוא שעת⁷ מלחמה והדרכים משובשות בין זה לזה יכול לומר לא ידעתי ולא הוי חזקה.

ג. כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא

בישא

אסור לספר לשון הרע⁸ על חבירו אף שהוא אמת אפילו בפני יחיד, וכל שבן בפני רבים. וכל שיתרבו השומעים, יתרבה עון המספר⁹.

² פירוש, כל מילתא דלא רמיא עליה, ושוה בעיניו שני הצדדים לעשות או שלא לעשות או לאומרו או שלא לאומרו, יאמר איזה צד שיוזמן לו בפיו, ולא אדעתיה לשום לבו לאחד מהצדדין יותר מלצד השני. סמ"ע ו
³ ש"ך שם ג עיין נתיחה"מ ביאורים [סק"ב], דאפילו לא אמרו לו שאמר להם המערער כך, כיון דלא הוי מחאה, דמי לשנים שאומרים להמחזיק בשקר שמיחה והוא לא מיחה דמסתבר דהוי חזקה.

⁴ בשו"ע סימן קמו סעיף ב כתב דמחאה בפני עד אחד לא מהני, ואם מודה המחזיק במחאה, נחלקו הפוסקים אם נאמן לומר לקוחה היא בידי במיגו שיכול לומר לא מחית.

⁵ שו"ע שם סעיף א.

⁶ שעל ידי השיירות יודע למחזיק והיה לו ליוהר בשמרו.

⁷ שו"ע ונו"כ קמג א

⁸ הפ"ן חיים לשון הרע כלל ב סעיפים א – יג

⁹ מפני שחבירו מתנגה יותר על ידי זה שנתפרסם ננותו בפני כמה אנשים, גם שעל ידי זה מכשיל כמה אנשים באיסור שמיעת לשון הרע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ומה שנמצא היתר בדברי חז"ל כאן בגמ' לומר בפני שלושה, דוקא בדבר שאיננו גנאי גמור ויש להבין דבריו בשני אופנים¹⁰. שמכיון שתלוי לפי הדיבור שאומר אותו המספר בעת סיפורו, בזה התירוהו חז"ל לומר בפני שלושה שידע בודאי שיבואו הדברים לאזניו, דהברך חבא אית ליה, ועל כן הוא שומר את עצמו בעת אמירה לומר באופן שלא יהיה נכיר מלשונו לשון גנאי.

וכן בכל כי האי גוונא בעניני אבן לשון הרע שתלוי באופן אמירת המספר בעת דיבורו.

לדוגמא כגון ששואלין לו איה נמצא אש, והוא משיב, שם תמצא שמבשלין תמיד בשר ודגים, שיכול להאמר באופן שאין בו גנאי לחבירו, כגון שיש לו בני בית הרבה ועזרו הקדוש ברוך הוא שיש לו הון רב, או שמחזיק אכסניא של אורחים וכדומה,

אבל אם מוציא אותו בקולו ובתנועותיו שניכר שכוונתו שהוא מרבה בסעודת מריעות תמיד, אף שדבר זה איננו גנאי גמור, אפילו הכי קראוהו חז"ל אבן לשון הרע ואסור לומר אפילו בפני שלושה.

יש אומרים¹¹, שאם אחד סיפר גנות על חברו בפני שלושה, על אף שהמספר עבר על איסור לשון הרע אם אחד מהשלושה ששמע דבר זה סיפר אחר כך לאחרים, לא עבר בזה על איסור לשון הרע, כיון שכבר נשמע הדבר ונודע לכל, דהברך חבא אית ליה, ובדבר העשוי להתגלות לא אסרה התורה משום לשון הרע.

אם אחד גילה לחבירו באפי תלתא ענין עסקו ומסחרו אם – כן ראינו שאינו חושש אף אם יתגלה לבסוף, ולכן מותר לזה השומע ממנו לכתחלה לגלות

¹⁰ עיין בבאר מים חיים שם בג שהאריך בהוכחות מדברי הראשונים

¹¹ דעת הרמב"ם והרשב"ם אבל לפירוש רש"י בדברי רבה בר רב הונא, וכן לפירוש התוספות בבבא בתרא ובערכין הנ"ל, וכן לפירוש רבינו יונה במאמר רכ"ה, אם נפרש כפירושיהם אין לנו שום מקור מהגמרא לקולתו של הרמב"ם בזה על – כן צריך עיון אם הלכה כן. ואף על פי כן אין לדחות דבר זה לגמרי מהלכה כיון דדעת הרמב"ם והסמ"ג והרשב"ם שוין בענין זה ולכן כתבתי בפנים דין זה בשם יש אומרים. באר מים חיים שם ס"ק ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לאחרים כל כמה שלא גילה דעתו שהוא מקפיד על זה, אך שלא יחסרו לזה תנאי ההיתר.

תנאים להיתר זה של אפי תלתא

- א. היתר זה אינו אלא דוקא לספר בדרך אקראי, אבל לא שיתכוון להעביר הקול ולגלותו יותר. אפילו אם לא יספר בשם מי שסיפר לו, רק יספר סתם שכך וכך נשמע על פלוני, אף על פי כן איננו נמלט מאיסור לשון הרע. ויש אומרים עוד¹², דאפילו בדרך אקראי אינו מותר, רק אם נתגלגל זה הענין דרך אגב בתוך דיבורו, אבל לא שיכוין לספר זה הענין לבד.
- ב. וכן דוקא השומע הראשון ששמע בעצמו, אבל מי ששמע ממנו, אסור לילך אחר כך על סמך הזה שאמר לו המספר לו, ששמע דבר זה בפני שלושה, ולספר לאחר¹³, אם לא שכבר נתפרסם הדבר ונודע לכל.
- ג. אם הספור באפי תלתא היה בפני אנשים יראי אלהים שנוהרים מאיסורי לשון הרע ואפילו אם רק אחד מהשלשה היה איש ירא אלקים שנוהר מאיסור לשון הרע, ממילא אין דבר זה עשוי להתגלות ואם כן אסור מן התורה לספר אחר כך דבר זה לאחר.
- ד. וכן אם אחד מהשלשה היה מקרוביו או אוהביו¹⁴ של מי שנאמר עליו הגנות אין היתר כיון שבודאי לא ילך ויגלה להעולם הגנות של קרובו ואוהבו.

¹² הנה"ה שם סעיף ג והוא דעת יד הקטנה בפרק ט' מהלכות דיעות שלו בדין כ' וזה לשונו שם, ונראה כוונת הרמב"ם כמה שכתב והוא שלא יתכוין וכו' שכל ההיתר הוא היינו שאם יבוא במקרה לדבר בענין בתוך סיפור דברים אזי אין בו איסור לשון הרע, אבל לספר בכיון להודיע ולגלות הדבר הרי זה אסור שהרי זה דרך לשון הרע ממש, ועוד שהרי כל ההיתר הוא משום דחברך חברא אית ליה, והענין של חברך חברא הוא, שדרכו של כל אחד לכשיודמן לו לדבר עם חבריו יתגלגלו הדברים עד שהוא מגלה במקרה ענינים רבים בדרך סיפור, והרי על – ידי חברך חברא יוכל להתמשך הדבר זמן רב, אבל זה המתכוין לגלות הרי יתגלה על ידו הדבר מהר וכבר פועל פעולה יותר ממה שעל – ידי חברך חברא, לפיכך אם מתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר הרי זה לשון הרע ממש עכ"ל. באר מים חיים ז

¹³ ולא מיבעי אם השומע השני הזה אינו יודע כלל מעצמו את עצם המעשה אם הוא אמת שראובן סיפר גנות על שמעון, בודאי אין לו להאמינו בזה שראובן עבר על איסור לשון הרע, אלא אפילו אם הוא יודע בעצמו שראובן סיפר גנות על שמעון, אך איננו יודע אם היה באפי תלתא והשומע הראשון הזה גילה לו שהיה באפי תלתא, אף על פי כן אסור לו לסמוך על דבריו בזה והיישנין דילמא לא היה זה באפי תלתא ואיננו עשוי להתגלות ועל כן אסור לזה לספר לשום אדם.

¹⁴ ואין סתירה לזה ממחאה דבכל גוויי הוי מחאה, דאין שייך בו לשון הרע וכנ"ל ואדרבה כיון שהם אוהביו יספרו לו כדי שיזהר בשטריו. באר מים חיים שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

ה. היתר זה הוא דוקא באותה העיר ששמע אבל לא בעיר אחרת אף ששיירות מצויות מזו לזו.

ו. אם האומר הזהיר שלא לגלותו, אפילו אמר בפני רבים¹⁵, יש בו משום לשון הרע למי שיגלה אחר כך אפילו במקרה. ואפילו אם הוא רואה שאחד מהשומעים או שנים לא שמרו את האזהרה הזו וגילוהו לאחרים, אף על פי כן השלישי הזה אין לו לגלות את הדבר לאחרים אפילו במקרה.

ז. אין חילוק בלשון האזהרה באיזה אופן הזהירם שלא לגלות¹⁶.

ח. כל די זה הוא דוקא אם השומעים היו שלשה, אך אם שנים סיפרו בפני שנים לא שייך האי התירא כלל.

גם באופן שמותר לגלות אסור להוסיף אפילו תיבה אחת או להטעים את הדבר בפני השומע, או לומר שהמעשה שנשמע על שמעון יפה נשמע עליו וכיוצא בזה.

לפיכך צריך ליזהר מאד אפילו אם מפורסם על אדם ענין אחד לרע שעשה בנערותו, אך מאז ועד עתה הוא מתנהג כשורה, או שמפורסם על אבותיו שלא היו נוהגים כשורה כלל והוא אינו אוחז בדרכיהם אסור לגנותו ולבזותו אצל חבריו בזה, ומי שהוא עובר על זה ומספר בדברים אלו בפני בני אדם, אפילו שלא בפניו כדי לבזותו בעיני עמו, אפילו לא יוסיף שום דבר על האמת, הוא מכלל כת מספרי לשון הרע שאינם מקבלים פני שכינה¹⁷.

אם המספר יודע את טבע השומע שתיכף כשישמע יקבל דבר זה לאמת על חבריו ויוכל להיות שיוסיף עוד דברים לגנאי עליו, לאדם כזה אסור לומר שום רמז של גנאי על חברו בכל גווני, והמספר לו עובר אלפני עור לא תתן מכשול.

ואחרי כל הדברים והאמת האלה שביארנו, ראה אחי כמה יש להתרחק מקולא זו שכמעט אין לה מקום במציאות ובפרט שאף אם יצטרפו כל הפרטים גם כן צריך עיון אם הלכה כדעה זו, אחרי שלדעת הרבה פוסקים אין שום מקור לקולא זו מהש"ס לכן השומר נפשו ירחק מזה.

ומשום כך צריך ליזהר כשיושבין שבעה טובי העיר לעיין בדבר הנהגת אנשי ונחלקו בדיעות ועמדו למנין והלכו בתר רובא, כשיצאו מחדר הקהל צריכין ליזהר מאד כל

¹⁵ הוא מהגמרא דלא תיפוק לכו שותא במחאה והוא הדין בלשון הרע וכנ"ל. באמ"ח שם יז

¹⁶ בין שציום שלא ידברו עוד מזה הענין כלל ובין שאמר להם שאל יודע מכם דבר, בכל גווני אסור לגלות מהגנות של פלוני אפילו לאחר וכל שכן למי שנאמר עליו, דעל ידי שיגלה לאהר יתגלה לבסוף לכל ואפילו לו דחברך הברא אית ליה.

¹⁷ כמו שכתב בשערי תשובה במאמר רי"ד, ולא שייך על זה כלל התירא דאפי תלתא, אף שדבר זה מפורסם בפי כל, אחרי שע"פ אמת אין עליו שום גנאי בזה, כמו שכתוב ביחזקאל י"ח, בן לא ישא בעון האב וגו' כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו וגו', והוא עושהו עבור זה ללעג בפי הבריות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אחד ואחד שלא לספר אחר – כך דעתו או דעת פלוני שהיה מתחלה בענין זה להקל על אותו פלוני, אך חביריו רבו עליו והכריחוהו לילך בתר דעתם¹⁸. ואסור להטיל את העולה על חבירו ולסלקה מעליו אף שהוא אמת.

וכן כשדורש אחד בבית המדרש אסור על פי הדין להלעיג ממנו ולומר שאין בדרשותיו ממש ושאינן מדה לשמוע, ולא מהני בזה התירא דאפי תלתא¹⁹.

דף לט:

ד. כיוון שמיחה שנה ראשונה שוב אין צריך למחות ...

וצריך למחות בסוף כל ג' וג'

אם מיחה²⁰ פעם אחת תוך ג' שנים בטלה חזקתו וא"צ למחות בכל שנה, ובלבד שלא יהא בין מחאה למחאה שיעור שני חזקה²¹.

ה. ערער חזר וערער חזר וערער אם מחמת טענה ראשונה

ערער אין לו חזקה ואם לאו יש לו חזקה

¹⁸ ולא מיבעי אם הוסכם ביניהם מתחלה כשיצאו מחדר הקהל שלא לגלות או לספר לאיש הנוכחי גופא שאליו נוגע החוב ההוא בודאי איסור גמור הוא, אלא אפילו בסתמא, וגם איננו מכוין לגלות רק במקרה לספר לאחר בלשון שיראה מדבריו שדעתו איננו נוסה לזה גם עתה, אך שאינו יכול לריב עבור זה עם חביריו הנשארים גם כן איסור גמור הוא, (ולפי דעת היד הקטנה אפילו אם יספר סתם איך שדעתו היה מתחלה להקל על אותו פלוני ואחר כך עמדו למנין והלכו בתר רובא גם – כן אסור) ואין שום נפקא מינה בין למספר דבר זה מעצמו ובין אם עמד עליו חבירו בחירופין על דבר זה הפסק שיצא מאתם על דבר פלוני ופלוני

¹⁹ ובעונותינו הרבים ראינו שהרבה אנשים פרוצין בזה ולא יחשבו הלעג הזה לאיסור כלל, ועל פי הדין הוא לשון הרע גמורה, שעל ידי דיבור כזה מצוי הוא שגורם היזק לחבירו בממונו וכמה פעמים צער וביוש גם כן, כי לו יהי שהוא דבר אמת הלא לשון הרע אסור אפילו על אמת כי מה תועלת מכוין המלעיג ומתלוצץ אחר זה בליצנותו, כי אם בעל נפש הוא אדרבה צריך ליעץ לו אחר – כך בינו לבין עצמו ולהעריך לפניו שיאמר באופנים אחרים, שבאופן זה שהוא אומר עתה אין דבריו נשמעים, ובעצה זו היה מקיים גם – כן ואהבת לרעך כמוך, ועל כל פנים שלא לעשותו על ידי זה הלעג בפי הבריות,

²⁰ שו"ע ונו"כ כמו ה

²¹ הטעם, דיכול להתנצל המחזיק לומר, כשראיתי דשתק ג' שנים לא נזהרתי עוד בשטרי ואמרתי דחזר בו ממחאתו הראשונה. סמ"ע שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ערער וחזר וערער²², אם מחמת טענה ראשונה ערער הוי מחאתו מחאה ואין לו חזקה, ואם לאו יש לו חזקה.

והיינו דוקא כשמוכח מתוך מחאה השניה שמבטל הראשונה²³, אבל אם אינו מבטל הרי זו מחאה²⁴, כיצד²⁵, אם כשמיחה בסוף ג' שנים הראשונים אמר גזולה היא בידו, ושמיתה אחר כך בסוף ג' השניים אמר משכונא היא בידו אין כאן מחאה, והטעם שהרי הודה עכשיו שמחאה הראשונה שבסוף ג' הראשונים היתה שקר, ואם כן חזקת ג' שנים הראשונים היתה בלא מחאה.

ודוקא²⁶ כשהמחאה השניה היתה אחר הג' שנים, שאז הרי זה כהודה שמחאה שהיתה בתוך הג' שנים היתה בשקר והרי החזיק ג' שנים בלא מחאה, אבל כששתי המחאות היו בתוך הג' שנים, אף שהשניה סותרת לראשונה, המחאה שניה קיימת, שאין אדם הוחזק כפרן בפני עדים רק בפני ב"ד.

²² שו"ע ונו"כ שם ז

²³ דעת הרמ"ה ובסמ"ע טו כתב שאפשר שאף הטור מודה

²⁴ נתיה"מ חדושים טו

²⁵ לבוש שם

²⁶ נתיה"מ שם טז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

